

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

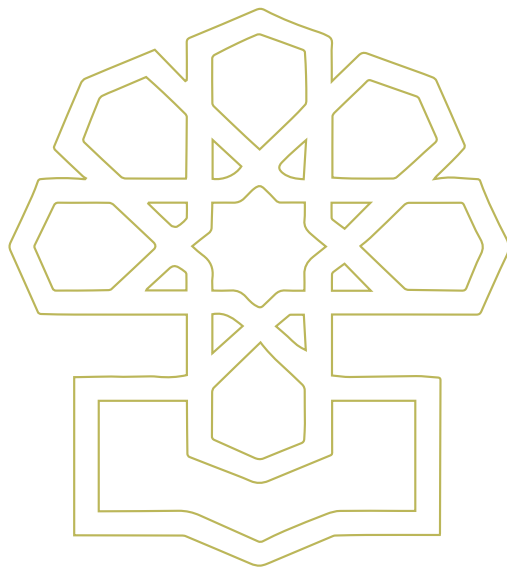
شماره مسلسل:
۲۲۰۱۸۸۹۶

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۱۰/۰۵

دفتر مطالعات اقتصادی

پول دیجیتال بانک مرکزی (۱): ارزیابی اقدامات بانک مرکزی در خصوص انتشار «ریال دیجیتال»

محمدسعید شادکار^۱، رضا لطفی^۱، میثم خسروی^۱، اسیدمهدی حسینی دولت‌آبادی^۲، اسیدمهدی بنی‌طبا^۳، موسی شهبازی^۴، ابوالقاسم رجیبی^۵

مقدمه

بعد از رواج «رمز پول»^۶ های خصوصی متنوع و در ادامه سایر اقسام دارایی‌های دیجیتال رمزنگاری شده (رمز دارایی)^۷ ها، بانک‌های مرکزی درصدد برآمدند با استفاده از ابزارهای در اختیار خود، واکنش متناسب در قبال این ابزارهای مالی با فناوری جدید را از طریق کنترل رواج رمز دارایی‌ها و پول‌های دیجیتال و همزمان انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی^۸ ارائه کنند. در انتخاب واکنش متناسب، مسئله اصلی، طراحی یک برنامه اقدام دقیق و مشتمل بر اقدام‌های سلبی و ایجابی عملی با هدف کنترل پیامدهای منفی رواج رمز دارایی‌ها به‌عنوان ابزار پرداخت برای حاکمیت پول ملی است. بنابراین اقدامات کشورها در خصوص انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی را باید در سازگاری با این هدف مورد ارزیابی قرار داد.

بعد از مصاحبه‌های مدیران شرکت خدمات انفورماتیک^۸ در سال ۱۳۹۷ و اطلاع‌رسانی در مورد انجام اقداماتی در حوزه رمز ارز ملی، در نیمه اول سال ۱۴۰۰، اخباری مبنی بر تدوین مقررات انتشار ریال دیجیتال بانک مرکزی (با

۱. تهیه و تدوین کنندگان
۲. مدیر مطالعه
۳. ناظران علمی
۴. اظهار نظرکننده

5. Cryptocurrency.
6. Crypto-asset.
7. Central Bank Digital Currency.
8. <https://www.donya-e-eqtesad.com/fa/tiny/news-3419271>.

نام‌های اولیه‌ای چون رمزارز ملی و... مطرح شد^۱ و در نهایت مقررات انتشار ریال دیجیتال بانک مرکزی^۲ در تاریخ ۱۴۰۰/۱۰/۲۱ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید. براساس مصوبه شورای پول و اعتبار، به منظور بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های فناوری‌های نوین در ارائه خدمات بانکی، توسعه ابزارهای مدیریت بازار پول توسط بانک مرکزی و کاهش هزینه‌های عملیاتی ناشی از توزیع اسکناس در کشور، بانک مرکزی اقدام به تدوین مقررات انتشار ریال دیجیتال کرده است.

بانک مرکزی در تاریخ ۱۴۰۱/۸/۱۴ اقدام به انتشار پیش‌نویس سند ریال دیجیتال برای مشارکت صاحب‌نظران در نهایی‌سازی این سند کرد و البته خبر از شروع دوره پیش‌آزمایشی انتشار ریال دیجیتال از شهریورماه سال ۱۴۰۱ داده است. در این سند بانک مرکزی هدف اصلی خود از انتشار ریال دیجیتال را بسترسازی برای توسعه اقتصاد دیجیتال و پاسخ به نیازمندی‌های مربوط به حوزه پرداخت در اقتصاد دیجیتال عنوان و بیان داشته است که انتظار دارد در کنار این هدف، به اهدافی مانند تاب‌آوری ابزارهای پرداخت، مدیریت آثار کاهش به کارگیری اسکناس در جامعه، بهبود کارایی ابزارهای پرداخت نوین، افزایش دسترسی پذیری پول بانک مرکزی و مدیریت مخاطرات ناشی از رواج پول‌های دیجیتال خصوصی نیز دست یابد.

مطابق آنچه در پیش‌نویس مذکور آمده است بانک مرکزی برای فعال‌سازی ظرفیت برنامه‌پذیری پول که یکی از اهداف مدنظر در ذیل کارکردهای اقتصاد دیجیتال است به سمت استفاده از فناوری دفتر کل توزیع شده و زنجیره بلوک رفته است. استدلال بانک مرکزی برای استفاده از این فناوری و عدم توسعه در قالب‌های دیگر توسعه کم‌هزینه‌تر این قابلیت در این بستر و وجود پروژه‌های متعدد و تجارب پیاده‌سازی پول دیجیتال بانک مرکزی بر این بستر است. ریال دیجیتال در معماری ارائه شده توسط بانک مرکزی، شکل دیجیتالی اسکناس بوده و جزئی از پایه پولی است، از این رو امتیاز انتشار آن در انحصار بانک مرکزی و مبتنی بر پشتوانه‌های قانونی، تعهد مستقیم بانک مرکزی خواهد بود. واسطه‌های توزیع در این معماری، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز می‌باشند که ارتباط با کاربران نهایی را مدیریت می‌کنند. این واسطه‌ها می‌توانند دفتر کل زیرساخت ریال دیجیتال یا همان پایگاه داده توزیع شده را نگهداری و به‌روزرسانی نمایند. در راستای انطباق حداکثری کارکرد ریال دیجیتال با اسکناس، پول دیجیتال بانک مرکزی مطابق معماری مبتنی بر ارزش یا توکن محور پیاده‌سازی شده است؛ این یعنی توسط بانک مرکزی نگهداری نمی‌شود و افراد می‌توانند در چارچوب ضوابط به صورت هم‌تا به هم‌تا آن را مبادله کنند.

در این معماری بانک مرکزی وظایف نظارتی و مدیریتی را بر عهده دارد و مؤسسات اعتباری متولی در صورت اخذ مجوز از بانک مرکزی امکان مشارکت در فرایند تأیید تراکنش‌ها و نگهداری از دفتر کل توزیع شده را خواهند داشت. وظایف انجام احراز هویت و فعال‌سازی کیف پول کاربران بر عهده مؤسسات اعتباری متولی و عادی خواهد بود و مؤسسات اعتباری موظف به ارائه ریال دیجیتال دریافتی از بانک مرکزی و سایر خدمات مرتبط با آن به اشخاص متقاضی و صرفاً در محدوده جغرافیایی داخل کشور خواهند بود. این گزارش در صدد بررسی مهم‌ترین نکات و مخاطرات انتشار ریال دیجیتال بوده و به برخی از نواقص مصوبه مذکور اشاره می‌کند.

۱. راهبرد بانک‌های مرکزی در خصوص پول دیجیتال بانک مرکزی

شکل زیر وضعیت ۱۱۰ مورد از بانک‌های مرکزی در خصوص انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی را در آبان‌ماه سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد. از این میان، ۱۱ کشور پروژه پول دیجیتال بانک مرکزی را به صورت رسمی^۳ و ۱۵ کشور به صورت آزمایشی آغاز کرده‌اند. ۲۶ کشور در حال توسعه و آماده‌سازی مدل خود و ۴۶ کشور در حال پژوهش در خصوص ابعاد، آثار و مدل پیاده‌سازی آن هستند. به علاوه پروژه ۱۰ کشور غی فعال بوده و ۴ کشور نیز از ادامه دادن پروژه پول دیجیتال خود منصرف شده‌اند. در این راستا در سال‌های اخیر بانک‌های مرکزی دنیا در تعاملی که به صورت عمومی با ذی‌نفعان و کارشناسان داشته‌اند، اقدام به تبیین الگوهای پیشنهادی خود و مزیت‌ها و قابلیت‌های آن کرده‌اند و نظرهای ذی‌نفعان و کارشناسان و حتی عموم مردم را درباره آنها جویا شده‌اند.^۴

1. <https://www.ibena.ir/news/127646>.

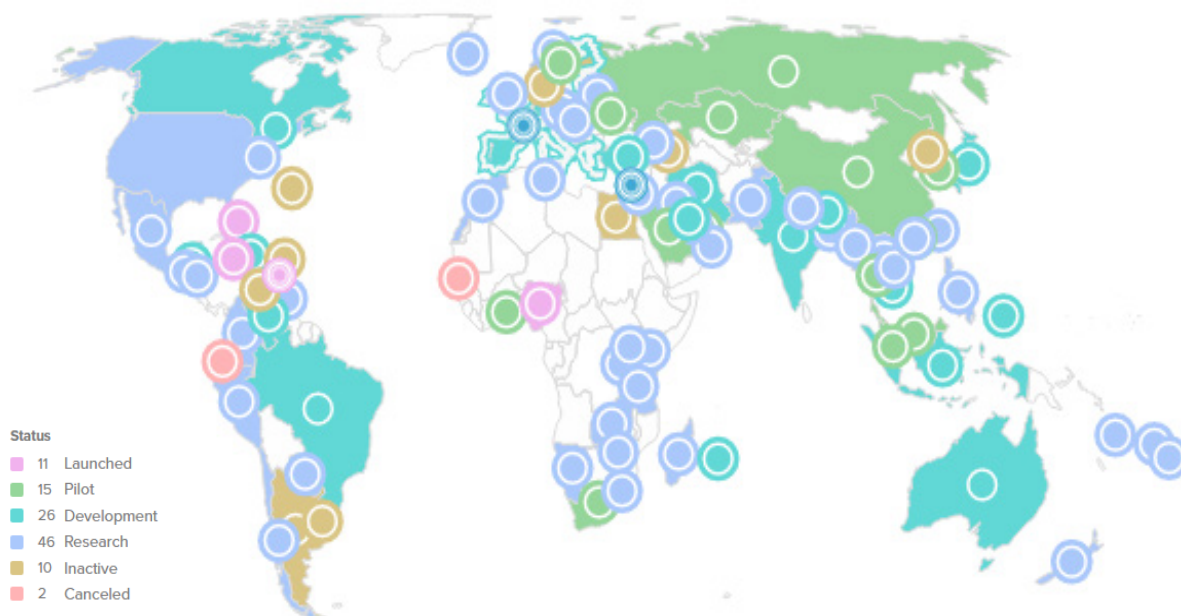
۲. عبارت به کار رفته در مصوبه شورای پول و اعتبار مصوب ۱۴۰۰/۱۰/۲۱ «مزریال» می‌باشد که در مصوبه بعدی شورای پول و اعتبار به ریال دیجیتال تغییر عنوان داد.

۳. این کشورها عبارتند از: نیجریه، باهاما، جامائیکا و هشت کشور شرق دریای کارائیب (آنگویلا، آنتیگوآ و باربودا، سنت کیتس و نویس، مونتسرات، دومینیکا، سنت وینسنت و گرنادین‌ها، سنت لوسیا و گرنادا).

۴. به عنوان مثال، مورد بانک مرکزی اروپا در لینک زیر قابل دسترسی است:

<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ecb.pr2110414~ca3013c852.en.html>

Source: <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>

همان‌طور که شکل فوق نشان می‌دهد، علی‌رغم گذشت زمان قابل توجه از مطرح شدن پیشنهاد ارائه پول دیجیتال بانک مرکزی تاکنون، بسیاری از بانک‌های مرکزی پیشرو نظیر فدرال رزرو ایالات متحده و بانک مرکزی انگلستان و اتحادیه اروپا همچنان در حال بررسی موضوع بوده و حتی انتشار آزمایشی پول دیجیتال خود را نیز آغاز نکرده‌اند.

با مشاهده وضعیت برنامه پول دیجیتال بانک‌های مرکزی دنیا و سبقت گرفتن بانک مرکزی ایران از بانک‌های مرکزی پیشرفته این سؤال ایجاد می‌شود که چه مخاطره و نگرانی موجب شده است که فدرال رزرو تاکنون صرفاً به انتشار یک مقاله و ارائه نقاط مثبت و منفی پول دیجیتال بانک مرکزی بسنده کند^۱ و از آن مهم‌تر اینکه آیا بانک مرکزی ایران اساساً به آن مخاطرات توجهی کرده و چه پاسخی به آن مخاطرات داده است؟ همان‌طور که در ادامه نشان داده خواهد شد به نظر می‌رسد بانک مرکزی توجه شایسته‌ای به مخاطرات و فرصت‌های اقتصادی انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی نکرده و این موضوع باعث شده است نگرانی‌های جدی در خصوص مدل طراحی شده توسط بانک مرکزی وجود داشته باشد.

۲. مهم‌ترین ایرادهای الگوی معرفی شده توسط بانک مرکزی

برخی از مهم‌ترین اشکال‌ها و ابهام‌های وارد بر مصوبه شورای پول و اعتبار و پیش‌نویس سند ریال دیجیتال عبارتند از: مشخص نبودن فرایند عرضه ریال دیجیتال و تهدید ثبات مالی، تأکید غیر ضرور بر استفاده از فناوری دفتر کل توزیع شده و فناوری زنجیره بلوک، عدم پشتیبانی نظری پیش‌نویس سند از چارچوب مدل منتخب بانک مرکزی که در ادامه به تبیین آنها پرداخته خواهد شد. در کنار این موارد، مسئله قابل ذکر دیگر عدم توجه به منافع و ظرفیت‌های قابل توجهی است که پول دیجیتال بانک مرکزی، البته در صورت طراحی درست، می‌تواند برای کشور به ارمغان آورد. به جز اهداف مطرح شده در ابتدای مصوبه و پیش‌نویس سند - که البته مصوبه و جزییات مندرج در آن ارتباط چندانی به اهداف ذکر شده و تأمین آنها ندارد - و همچنین اشاره به موضوع قراردادهای هوشمند، نشانه‌ای از توجه به ظرفیت‌های اساسی دیگر پول دیجیتال بانک مرکزی همچون بهبود نظارت بانکی، بهبود سیاست پولی، افزایش کارایی و رقابت در نظام پرداخت وجود ندارد.

۱-۲. مشخص نبودن فرایند عرضه ریال دیجیتال و تهدید ثبات مالی

مهم‌ترین تهدیدی که مستندات علمی در خصوص انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی به مقامات پولی (بانک‌های مرکزی) گوشزد می‌کنند، مخاطره ثبات مالی و تبدیل سپرده‌های بانک‌های تجاری به پول دیجیتال بانک مرکزی است. با انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی ممکن است بخش قابل توجهی از سپرده‌گذاران، خواهان تبدیل سپرده‌های بانکی خود به پول دیجیتال بانک مرکزی باشند و

1. <https://www.federalreserve.gov/central-bank-digital-currency.htm>.

این پدیده منجر به اعسار نقدینگی بانک‌ها و افزایش اضافه برداشت‌ها شود. لذا به صورت بالقوه انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی می‌تواند منجر به بی‌ثباتی مالی شود. اهمیت این مخاطره باعث می‌شود اولین سؤال در مواجهه با هر مدل پول دیجیتال بانک مرکزی به این موضوع اختصاص یابد که این مدل چه تمهیدی برای مدیریت ریسک بی‌ثباتی مالی اندیشیده است؟

در پیش‌نویس سند ریال دیجیتال نیز بانک مرکزی با اذعان به مخاطره ثبات مالی بیان کرده است که در صورت دادن زمان و انعطاف‌پذیری کافی به بخش بانکی می‌توان این مخاطره را مدیریت کرد. همچنین این پیش‌نویس با اشاره به راهکارهای اولیه‌ای مانند تنظیم جذابیت این ابزار و قرار دادن سقف‌های مقداری تصریح کرده است که اشراف بر ریسک‌های سیستمی و چگونگی تأثیر آن بر نظام بانکی و ثبات مالی و تمهید ساز و کار مواجهه مناسب، فرایندی مستمر است و از این رو بانک مرکزی اقدام به پیاده‌سازی ریال دیجیتال در دو دوره پیش‌آزمایشی و آزمایشی کرده است تا اثرگذاری ریال دیجیتال بر متغیرهای رفتاری را شفاف‌تر بتواند رصد کند، اما مطالعه مصوبه شورای پول و اعتبار نشان می‌دهد که بانک مرکزی در عمل صرفاً به حدگذاری مقداری برای انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی، محدودیت در کاربری ریال دیجیتال و سقف مبلغی تراکنش‌ها بسنده کرده و به طراحی ساز و کار برای مدیریت این ریسک توجهی نشده است، اما همان‌طور که در پیش‌نویس سند نیز ذکر شده، یکی از ابتدایی‌ترین راهکارها برای دوری از مخاطره ثبات مالی تنظیم نظام انگیزشی استفاده از این ابزار جدید با استفاده از تبیین جذابیت‌های آن است، اما سند، ارائه راهکار عملیاتی به این مهم را بدون پاسخ معتبر رها کرده است و سیاست بانک مرکزی برای جایابی این ابزار در بین دیگر ابزارهای پرداخت مانند کیف پول الکترونیک و جامعه کاربرانش مبهم بوده و گویی بانک مرکزی صرفاً به دنبال آن است که دامنه کاربری ریال دیجیتال خود را به قدری محدود کند که عملاً رغبت و تقاضای قابل توجهی به سوی آن صورت نگیرد و ریسک نقدینگی ناشی از آن نیز خودبه‌خود محدود شود.

۲-۲. تقدم ابعاد فنی و غفلت از ابعاد و ملاحظات اقتصادی در طراحی بانک مرکزی

تمرکززدایی مزیت اصلی فناوری دفتر کل توزیع شده و زنجیره بلوک است. به عبارت دیگر ساختار زنجیره بلوک به نحوی است که نیازی به هیچ واسط متمرکز نمی‌دارد و می‌تواند توسط راهبران متعدد که با استفاده از ساز و کارهای توافق با یکدیگر بر سر کسب قدرت تصمیم‌گیری رقابت می‌کنند، عملکرد خود را انجام دهد. به عبارت روشن‌تر این فناوری‌ها در صدد جایگزین کردن اعتماد به حاکمیت مرکزی با اعتماد طرفینی بر خاسته از رمزنگاری و الگوریتم‌های اجماع هستند.

یکی از راهبردهای بانک‌های مرکزی جهان،^۱ حرکت به سمت ایجاد شکل دیگری از پول برای فعالیت در چرخه بسته اقتصاد رمزدارایی هاست تا به واسطه آن بتوانند در این چرخه، حاکمیت پولی خود را حفظ کنند. با وجود این توجه به این نکته ضروری است که آن چیزی که اعتباربخش پول دیجیتال بانک‌های مرکزی است در وهله اول جایگاه و اعتبار بانک‌های مرکزی است، هر چند که فناوری رمزنگاری و زنجیره بلوک نیز در اعتمادبخشی به پول دیجیتال از حیث مخاطرات امنیتی بی‌تأثیر نیست. بررسی الگوی پیاده‌سازی شده توسط کشورهایی که اقدام به انتشار آزمایشی یا نسخه نهایی پول دیجیتال بانک مرکزی کرده‌اند نیز نشان می‌دهد، برخی از کشورها در گام اول، تصمیم به استفاده از فناوری‌هایی غیر از فناوری دفتر کل توزیع شده گرفته‌اند و بسیاری از کشورهای دیگر نیز در مورد استفاده از فناوری دفتر کل توزیع شده هنوز به جمع‌بندی خاصی نرسیده‌اند. در بین بانک‌های مرکزی فعال در این زمینه ۵ کشور از فناوری‌های مرسوم، ۱۸ کشور از فناوری دفتر کل توزیع شده و ۱۶ کشور از هر دو فناوری برای پیشبرد توسعه پول دیجیتال خود استفاده کرده‌اند؛ البته همچنان ۷۱ بانک مرکزی از جمله بانک مرکزی آمریکا، انگلیس، دانمارک، نروژ و... در این خصوص تصمیمی نگرفته‌اند.^۲ با وجود این بانک مرکزی صرفاً با بیان (بدون استدلال قانع‌کننده) اینکه پیاده‌سازی ریال دیجیتال بر بستر فناوری زنجیره بلوک با هدف برنامه‌پذیر کردن پول کم‌هزینه‌تر بوده و تجارب بیشتری در دسترس است و بدون ارائه دلایل قانع‌کننده و عدم استناد به پژوهشی در این خصوص تصمیم به استفاده از این فناوری گرفته است.

فارغ از جذابیت‌های فناوری‌های نوینی مانند فناوری دفتر کل توزیع شده نظیر امنیت بالاتر، کارمزد کمتر، شفافیت بیشتر و...، اینکه در پول مذکور از چه فناوری استفاده شود، پیش از آنکه یک بحث فنی باشد، در درجه اول باید براساس نیازمندی‌ها، ملاحظات و اهداف بانک مرکزی تعیین شود. اگرچه در سال ۲۰۱۷ و بعد از افزایش شدید قیمت رمزدارایی‌هایی مانند بیت‌کوین، استفاده از فناوری دفتر کل توزیع شده و زنجیره بلوک جذابیت زیادی پیدا کرده بود و حتی عبارت‌هایی چون رمزپول بانک مرکزی^۳ در ادبیات اقتصادی مطرح شده بود، اما پس از گذار از موج‌های اولیه، این عبارت‌ها نیز به کلی حذف شدند و عبارت پول دیجیتال بانک مرکزی^۴ عبارت رایج استفاده شده توسط بانک‌های مرکزی شد.

1. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/11/13/sp111418-winds-of-change-the-case-for-new-digital-currency#Y4buVJPVaww.link>.

2. <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/>.

3. Central Bank Crypto Currency.

4. Central Bank Digital Currency.

۲-۳. سیاست اطلاع‌رسانی نادرست بانک مرکزی

در کشورهای فعال در حوزه معرفی و انتشار پول دیجیتال بانک مرکزی، عمدتاً با اطلاع‌رسانی به مخاطب نخبگانی و با پشتوانه مقالات علمی و سیاستی و در نهایت اطلاع‌رسانی عمومی برای یک ابزار پرداخت جدید انجام شده است، نه با هدف ایجاد توقع در عموم مردم و انتظار معرفی پول جدید. اقدام بانک مرکزی ایران در معرفی و رسانه‌ای کردن انتشار یک پول جدید با استفاده از فناوری زنجیره بلوک، جدا از تبلیغ غیرمستقیم و مؤثر رمزدارایی‌های موجود، ابهام‌ها و سئوالاتی نیز در افکار عمومی ایجاد کرده است، از قبیل تفاوت این پول جدید با سایر رمزدارایی‌ها، مزیت پول جدید نسبت به پول موجود و موجودی کارت‌های بانکی، چرایی نام‌گذاری به رمزریال و سپس ریال دیجیتال و... مصاحبه‌های مسئولان بانک مرکزی نه تنها به این ابهامات، پاسخ مناسبی نداده است، بلکه با ارائه توضیحاتی مبنی بر مطمئن تر بودن این پول نسبت به سپرده‌های بانکی به علت امکان ورشکستگی بانک‌ها، در مسیر خلاف سیاست‌های ارتباطی بانک‌های مرکزی در خصوص ثبات مالی حرکت کرده است.

۴-۲. عدم پشتیبانی نظری پیش‌نویس سند از چارچوب مدل منتخب بانک مرکزی

پیش‌نویس سند ریال دیجیتال علی‌رغم بیان مؤلفه‌های اساسی دخیل در طراحی پول دیجیتال بانک مرکزی و حالت‌های متعدد موجود، بدون بیان دلایل متقن و مجاب‌کننده در خصوص چرایی انتخاب مؤلفه‌ها و ربط و نسبت آنها با بافت اقتصادی ایران، به تبیین انتخاب و چینش مدل مدنظر پرداخته است. تا آنجا که گویی این پیش‌نویس برای پروژه‌ای، از قبل توسعه یافته، تدوین شده و صرفاً در تلاش برای توجیه آن بوده است. هر چند که طبق آنچه در مقدمه بیان شد این پروژه از سال ۱۳۹۷ توسط شرکت خدمات انفورماتیک آغاز شده بود، اما برای تصدیق ادعای نگارش پیش‌نویس برای پروژه‌ای از پیش انجام شده، بیان این نکته کافی است که فاز پیش‌آزمایش ریال دیجیتال در شهر یورماه سال ۱۴۰۱ آغاز شد، اما پیش‌نویس سند ریال دیجیتال به صورت عمومی در ۸ آبان ماه سال ۱۴۰۱ منتشر شد.^۱

برای مثال این پیش‌نویس صرفاً به بیان اهمیت مؤلفه‌هایی مانند سطح محرمانگی تراکنش‌ها و سطح حریم خصوصی کاربران، نوع زیرساخت زنجیره بلوک مورد نیاز، وجود یا عدم وجود نرخ سود و میزان کارمزد، چگونگی مواجهه با عدم تعادل‌های احتمالی در منابع و مصارف بانک‌ها و... پرداخته و به نوعی تلاش دارد تا کلیه حالات قابل تصور را برشمارد، اما در نهایت چرایی انتخاب چگونگی مؤلفه مدنظر را مبتنی بر دلیل و مستند بر پژوهش عنوان نمی‌کند.

به علاوه باید خاطر نشان کرد که با فاصله گرفتن از سال ۲۰۱۷، رویکرد بانک‌های مرکزی از تعجیل برای انتشار پول دیجیتال به بررسی و مطالعه دقیق و پاسخ به پرسش‌هایی همچون پرسش‌های ذیل تغییر یافت:

مهم‌ترین چالش‌ها و اهدافی که در پیش‌روی انتشار پول دیجیتال‌شان قرار دارد، چیست؟

- آیا انتشار پول دیجیتال به آنها در تحقق اهداف‌شان و روبرویی با چالش‌هایشان کمک خواهد کرد؟

- ویژگی‌های پول دیجیتالی که به بهترین شکل اهدافشان را محقق می‌کند چیست؟

- معماری مناسب برای دستیابی به چنین اهداف و ویژگی‌هایی که بیشترین مزایا و کمترین تبعات منفی را داشته باشد چیست؟

- ساختار نظام مالی با انتشار پول دیجیتال دستخوش چه تغییراتی می‌شود؟

متأسفانه در پیش‌نویس سند ریال دیجیتال بانک مرکزی این سئوالات و سئوالات مشابه آن پاسخ داده نشده است؛ در حالی که تنها بعد از پاسخگویی به سئوالاتی مانند سئوالات بالا و مشخص کردن معماری، سازوکار انتشار و توزیع پول و نحوه مشارکت بازیگرانی مانند بانک‌ها و بازیگران عرصه خدمات مالی، نوبت به انتخاب راهکار فنی می‌رسد و اساساً ارائه پاسخ معتبر به این سئوالات و متناسب با نظام مالی هر کشور باعث درنگ بانک‌های مرکزی در ارائه مدل اجرایی پول دیجیتال بانک مرکزی شده است.

جمع‌بندی

اگرچه لازم بود بانک مرکزی پیش از آغاز مراحل اجرایی پروژه، اقدام به انتشار اسناد پشتیبان و نظرخواهی از جامعه نخبگانی می‌کرد، اما انتشار پیش‌نویس سند ریال دیجیتال برای اظهار نظر توسط نخبگان این عرصه اقدام شایسته تقدیر است.

همان‌طور که پیش‌تر نیز بیان شد در ابتدای دستورالعمل مصوب شورای پول و اعتبار در خصوص انتشار ریال دیجیتال بانک مرکزی، به اهدافی مانند بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت فناوری‌های نوین در ارائه خدمات بانکی، توسعه ابزارهای مدیریت بازار پول توسط بانک مرکزی و کاهش هزینه‌های عملیاتی ناشی از توزیع اسکناس اشاره شده است. با توجه به اهداف ذکر شده و با عنایت به ملاحظات بانک مرکزی در پیش‌نویس سند ریال دیجیتال، عمده‌ترین کارکردی که بانک مرکزی توقع آن را دارد، جانشینی اسکناس در تراکنش‌های خرد خواهد بود. پر واضح است که ارائه گسترده یک پول جدید با چنین کارکردی، نه تنها تأثیر چندانی بر ارتقای عملکرد بانک مرکزی ندارد، بلکه ممکن است با توجه به رقابت پول جدید با سپرده‌های بانکی، تبعات منفی قابل توجهی نیز داشته باشد.

لذا با توجه به مطالب مطرح شده در این گزارش، پیشنهاد می‌شود، بانک مرکزی به جای اقداماتی که حاکی از نوعی تعجیل در انتشار ریال دیجیتال است، با در نظر گرفتن چالش‌ها، فرصت‌ها و وظایف بانک مرکزی و شرایط نظام بانکی و صنعت پرداخت کشور و پیش از توجه به جذابیت‌های فنی فناوری‌های نوین، در ابتدا سئوالات اساسی مطرح شده در این زمینه را بررسی کرده و با تکمیل سند پیش‌نویس مبتنی بر نظرات نخبگانی اهداف خود را از انتشار ریال دیجیتال بانک مرکزی و ویژگی‌های پول مذکور مشخص سازد و پس از رفع ایرادهای احتمالی در مرحله آزمایشی، انتشار گسترده آن را در دستور کار قرار دهد.

1. <https://www.cbi.ir/showitem/24582.aspx>

